

Public policies for Roma. Assessment report of national program financed by European Union for Roma inclusion, Maria Ionescu și Simona Maria Stănescu, București, Editura Pro Universitaria, 2014, 118 pagini

Octav Marcovici¹

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Sursa: Revista Inovația Socială nr.1/2015 (ianuarie-iunie)

URL stabil: <http://www.inovatiасociala.ro/articol/140/>

Publicată de: Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Revista Inovația Socială este o revistă online creată în cadrul proiectului „Inovația Socială - Factor al dezvoltării socio-economice”, proiect coordonat de Prof.dr. Cătălin Zamfir în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții. Această revistă utilizează politica liberului acces la conținut, pornind de la principiul conform căruia cercetarea deschisă publicului sporește schimbul global de cunoaștere. Inovația socială este o revistă electronică pe care cititorii o pot urmări pe măsură ce este scrisă și pe care o pot scrie ei înșiși. Revista va avea o apariție bianuală, dar fără a avea o dată de apariție, ci un interval în care este scrisă. Astfel, în lunile ianuarie-iunie va fi scris primul număr, iar în lunile iulie-decembrie va fi scris cel de-al doilea număr. În perioada respectivă, pe platforma online vor fi publicate în timp real contribuțiile și dialogurile generate între cititori și contribuitori.

Prin accesarea articolelor din arhiva Revistei Inovația Socială indicați acceptarea termenilor și condițiilor de utilizare care sunt disponibile la adresa <http://www.inovatiасociala.ro/> care indică, în parte, faptul că puteți utiliza copiile articolelor doar pentru utilizare personală, necomercială. Vă rugăm să contactați redacția pentru alte tipuri de utilizare la adresa contact@inovatiасociala.ro.

Orice copie a materialelor din Revista Inovația Socială trebuie să conțină aceeași notă de drepturi legale, așa cum apar acestea pe ecran sau tipărite.

---

¹octav_m@yahoo.com

Public policies for Roma. Assessment report of national program financed by European Union for Roma inclusion, Mariea Ionescu și Simona Maria Stănescu, București, Editura Pro Universitaria, 2014, 118 pagini

Octav Marcovici

Publicarea acestui volum într-o perioadă în care problematica incluziunii sociale a populației roma dobândise deja o dimensiune europeană, iar adecvarea și efectivitatea strategiilor și politicilor în materie ocupau un loc important pe agenda politică a Comisiei Europene și a mai multor state membre ale Uniunii Europene, este, fără îndoială, de salutat. El aduce un plus de cunoaștere asupra unei zone în care dimensiunile minorităților roma sunt considerabile și, în consecință, există așteptări mari față de măsurile de intervenție politică menite a le îmbunătăți condițiile de viață și gradul de incluziune socială.

Totuși, obiectivul de a realiza o evaluare a programelor pentru incluziunea romilor pare să fi fost prea ambițios. Aceasta ar fi însemnat să aflăm din paginile volumului ce s-a întâmplat ca urmare a implementării diferitelor politici și programe naționale având ca grup țintă populația de etnie roma, dacă și în ce măsură ceea ce s-a întâmplat a corespuns obiectivelor avute în vedere de finanțatori, precum și care ar fi fost situația în lipsa implementării respectivelor politici și programe. Ne dăm seama că nu va fi vorba de o evaluare chiar din capitolul introductiv, din care aflăm că raportul de evaluare țintește programele naționale și finanțările „destinate integrării/incluziunii minorității romilor...”, ceea ce sugerează abordarea împreună a celor două tipuri de programe. Chiar dacă cele două procese se întrepătrund adesea, din perspectiva unui demers de evaluare cele mai importante sunt obiectivele, care în cazul de față sunt esențial diferite; în cazul integrării acestea privesc interrelaționarea unei persoane sau a unui grup social cu comunitatea mai largă în care trăiesc, sau chiar cu societatea în ansamblu, pe când în cazul incluziunii acestea privesc accesul la oportunități și resurse. Cum lucrarea nu face nici o analiză/delimitare în acest sens, iar fără o bună cunoaștere a obiectivelor nefiind posibilă nicio evaluare, speranța cititorului de a găsi în cuprinsul acesteia evaluări de programe naționale se stinge aici. Nu mai puțin, trebuie remarcat faptul că noțiunea de politică publică, precum și cea de politici publice, sunt folosite într-un sens sui-generis, fără ca acesta să fie definit. Găsim, astfel, listate chiar în capitolul intitulat „Politicele publice adresate romilor”, „patru politici publice” implementate de România în anul 2006: o strategie națională, un plan național de acțiune, un memorandum și un deceniu de incluziune.

Trebuie, totuși, precizat faptul că suntem în prezența unui produs de tip „2 în 1”, cu autoare și abordări distincte, ceea ce face necesară abordarea separată a celor două părți.

Prima parte, de altfel și cea mai extinsă, prezintă rezultatele unei documentări privind dimensiunea și structura populației de etnie roma din România, precum și documentele programatice și programele adresate acestei populații în perioada 2001-2013. Dacă prezentarea celor din urmă, chiar și dintr-o perspectivă mai mult administrativă, este foarte cuprinzătoare, cu privire la dimensiunea și structura populației de etnie roma din țara noastră nu ne putem forma, pe baza datelor furnizate, o imagine clară. Totuși, descrierea situației acestei populații, care folosește și date din rapoarte de cercetare și studii ale unor cercetători renumiți (în mare parte din cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română), are o valoare informativă considerabilă pentru cititorul nefamiliarizat cu această problematică. Din păcate, nu se poate extinde această apreciere și la prezentarea documentelor programatice și a programelor destinate populației de etnie roma, care, deși cuprinzătoare, nu conține elemente pertinente de evaluare, astfel încât cititorul nevizat va rămâne contrariat de lipsa unor îmbunătățiri substanțiale în situația romilor față de numeroasele și amplele strategii și programe implementate. Cele câteva rezultate cantitative prezentate pentru unele programe (mai ales cu co-finanțare de la Banca Mondială, în cadrul cărora monitorizarea și evaluarea joacă un rol important) nu oferă cititorului sprijin în depășirea dilemei, mai ales dacă le compară cu valoarea finanțărilor, iar descrierea surselor și nivelurilor de finanțare este foarte bine prezentată. De altfel, deși în subcapitolul privitor la structura lucrării (mai precis a primei părți) ni se spune că „În capitolul III au fost evaluate rezultatele oportunităților exploatate de *stakeholders* identificați și lecțiile învățate”, când ajungem la acest capitol constatăm că, în realitate, acesta se numește „Ce rămâne de făcut? Provocări” și conține referiri la intențiile

Guvernului României și la gradul de absorbție a fondurilor europene, la grupuri vulnerabile și procese de excluziune socială, la obligații asumate de România în procesul integrării europene și la bazele programării fondurilor europene viitoare. Toate aceste informații sunt utile și trebuie apreciat efortul de documentare al autoarei, precum și cel de structurare a informațiilor furnizate, dar nu putem să evităm observația că ceea ce a rezultat seamănă mai mult cu un raport politic decât cu unul de evaluare.

Partea a doua a lucrării este un raport comparativ privind programele de finanțare pentru minoritatea roma în șase țări europene (Albania, Bulgaria, Italia, Serbia, România și Ungaria), cu specificarea elementelor de succes și de eșec în țările analizate, a lecțiilor ce pot fi învățate din experiența acestora, precum și a căilor de urmat în continuare. Aici se vorbește explicit despre programe de incluziune socială, care nu mai sunt amestecate cu cele de integrare socială.

Abordarea este coerentă și integrată, intrând chiar în analize de cauzalitate, în măsura în care sursele avute la îndemână au permis-o. Problematika minorității roma este așezată, în sfârșit, în context european, fiind identificate și analizate elementele comune și particulare, precum și condițiile în care transferul de bune practici poate opera între țări cu structuri socio-economice și politice diferite. Acest aspect este foarte important și ar merita dezvoltări ulterioare întrucât, în ciuda preocupărilor crescânde la nivelul Uniunii Europene pentru problematica populației de etnie roma, suntem adesea în situația *de a nu vedea pădurea din cauza copacilor*.

Deși reprezintă mai puțin de o treime din volumul lucrării, această parte reiterează într-o manieră sintetică și coerentă principalele informații furnizate în prima parte, astfel încât poate fi citită independent. Mai mult, fiind situată în context internațional și la niveluri determinate de specificitățile contextelor naționale și zonale, analiza facilitează mai buna înțelegere de către cititor (atât cel avizat, cât și cel neavizat) a problematicii specifice minorității roma și a intervențiilor politice destinate incluziunii sociale a acesteia, la nivel european, regional, zonal și local. De data aceasta nu mai întâlnim izolarea și chiar punerea în antiteză a abordărilor focalizate și integratoare, ca în prima parte, ci regăsim recomandarea de mai bună coordonare între „*mainstreaming*” și „*targeting*” în politica de incluziune a romilor, ceea ce corespunde abordării moderne europene în politicile sociale.

Lucrarea constituie o sursă valoroasă de informare într-un domeniu pentru care interesul public este crescând, fiind de folos atât cititorului obișnuit cât și, mai ales, cercetătorilor în problematica socială și decidenților politici responsabili de politici sociale, în particular cele destinate îmbunătățirii nivelului de incluziune socială a populației de etnie roma. Nu mai puțin, lucrarea este utilă organizațiilor societății civile preocupate de problematica grupurilor sociale dezavantajate, în special cele aparținând minorității roma.

Interviu cu Mariea Ionescu (Agenția Națională pentru Romi) - coautoare a volumului

Vă rugăm să ne spuneți cum a luat naștere ideea apariției acestui volum

Volumul a apărut ca urmare a implementării proiectului "Effective Programmes for the Active Integration/Inclusion of the Roma in South-East Europe – PAIRS", finanțator: South-East Europe Transnational Cooperation Programme, aplicat în opt țări din Sud-Estul Europei: Albania, Bulgaria, Italia, România, Serbia, Slovacia, Ucraina și Ungaria. Din România au fost doi parteneri, responsabilitatea pentru elaborarea studiului a aparținut Agenției Naționale pentru Romi (ANR).

Ce metodologie a fost utilizată în realizarea studiului?

Conform sarcinilor ANR stipulate în proiect, respectiv elaborarea unui rezumat al studiilor de evaluare privind rezultatele și efectele diferitelor programe de finanțare, urmat de recomandări de programare care să influențeze schemele de finanțare / alte programe ale Uniunii Europene, ANR a întocmit un ghid comun pentru toți partenerii pentru elaborarea rapoartelor de țară în cadrul proiectului PAIRS.

Metodologia propusă s-a bazat pe utilizarea în principal a două metode de cercetare.

- Analiza unor documente relevante din perspectiva temei. Pe lângă datele pe care ANR le deține, inclusiv date administrative și de arhivă, care au fost fructificate în raport au fost colectate date suplimentare, referitoare la politicile publice destinate minorității romilor din România, strategii naționale și europene, legislație, documente programatice, articole de specialitate, analize, studii și rapoarte de cercetare.
- Analiza secundară a unor date statistice oficiale sau care provin din diverse cercetări realizate asupra implementării unor proiecte în comunitățile de romi.

Care sunt principalele concluzii ale studiului?

Capitolul dedicat recomandărilor propune o altă viziune și abordare, pentru elaborarea și implementarea politicilor publice pentru romi, respectiv: Strategia Europa 2020, Fondul Social European, etc. Din analiza documentelor relevante, prioritare sunt: formarea unor rețele de cooperare internă și externă, abordare explicită și, foarte important, alocarea explicită a fondurilor destinate incluziunii minorității romilor, a căror necesitate o descriu în continuare.

Formarea unor rețele de cooperare internă și externă

Lipsa consultărilor cu experții și specialiștii romi și neromi, cu mediul academic dar mai ales cu membrii comunităților de romi în procesul de elaborare a politicilor publice, naționale și europene determină și lipsa unei viziuni privind incluziunea minorității romilor, stabilirea priorităților de intervenție și alocarea fondurilor. În perioada de pre-aderare la Uniunea Europeană, lipsa unei viziuni a fost înlocuită cu intervenții pe termen scurt, preponderent în zonele rurale și care au răspuns mai mult agendei publice a autorităților publice locale. Acest fapt se reflectă și în prezent, atât în stabilirea priorităților cât și în alocarea fondurilor de post aderare, în identificarea modalităților practice, pragmatice, de punere în aplicare a conceptului de incluziune socială dar mai ales a tipului de abordare. În contextul prioritizării intervențiilor viitoare, un indicator ar putea fi ponderea mare a romilor pe regiuni, județe, cu precădere a acelor care trăiesc în mediul rural.

Abordare explicită

Abordarea de tip *mainstreaming* trebuie să fie o excepție din moment ce, în cadrul mecanismelor universale de distribuție a oportunităților și resurselor, metoda *mainstreaming* nu distinge instituțiile puterii economice de cele sociale această abordare poate accentua inegalitățile. Așa cum s-a constatat în cazul programelor post aderare, de tip *mainstreaming*, managementul propus a crescut birocrăția românească, a adâncit avantajele și a creat oportunități doar celor care le aveau deja. Mai mult decât atât, metoda *mainstreaming* folosită în alocarea fondurilor post aderare, în care romii sunt definiți ca făcând parte din grupurile vulnerabile /defavorizate creează dificultăți atât în identificarea impactului efectiv al proiectelor asupra grupului țintă cât și în măsurarea progresului.

Alocarea explicită a fondurilor destinate incluziunii minorității romilor

Dacă pentru măsurile de îmbunătățire a situației romilor, obiectivului de combatere a sărăciei și promovare a incluziunii sociale, volumul total de fonduri a fost preponderent atras de la Comisia Europeană și BERD prin Banca Mondială, mecanismele de intervenție și pârghiile financiare ale statului au fost mai greu de mobilizat. Pornind de la premisa că responsabilitatea principală pentru incluziunea socială și economică a romilor este în

general a autorităților publice, „care are mecanisme și resurse proprii, pentru care se impun acțiuni ferme, desfășurate într-un dialog activ cu minoritatea romilor, atât la nivel național, cât și la nivelul UE.” strategiile naționale de incluziune a romilor până în 2020 vor avea impactul scontat respectând principiul adiționalității fondurilor.

Strategia Europa 2020

În contextul în care statele membre sunt preocupate de atingerea obiectivelor asumate de comun acord prin Strategia Europa 2020, mecanismele de implementare a acestora ar trebui să combine experiența statelor membre cu flexibilitatea politicilor europene, inclusiv cele financiare, inovația privind mecanismele create la nivel național sau crearea altora noi, robuste, astfel încât setul de priorități propuse să asigure și participarea și responsabilizarea romilor.

Fondul Social European

Chiar dacă până la sfârșitul anului 2012, viziunea privind incluziunea minorității romilor este limitată financiar la Fondul Social European, aceasta trebuie extinsă în a o include și în alte programe cum ar fi: Programul Național de Dezvoltare Rurală, Programul Operațional Regional, Fondul de Dezvoltare a Agriculturii, Fondul de Coeziune și Programele de cooperare transfrontalieră etc.

Ce aduce nou volumul?

Studiul este o analiză critică și din interior a abordării minorității romilor din România prin politicile publice elaborate și implementate în perioada 1998 – 2012 de instituțiile cu atribuții în integrarea/incluziunea romilor precum dar și o analiză comparată a politicii românești cu cea din alte șase țări din Sud – Estul Europei: Albania, Bulgaria, Italia, Serbia, Slovacia și Ungaria.

Cum v-ați propus să continuați cercetarea?

Prin aceeași metodologie și aceiași autori!

Vă mulțumim pentru colaborare!